

Czym zajmuje się Organizacja Rynku?

- Jest to dział Ekonomii, który bada zależności między strukturą rynku, zachowaniem firm i ich wynikami.
- To ujęcie (struktura-zachowanie-wyniki) zapoczątkowano na Uniwersytecie Harvard latach 50.
 - 1950, 60, 70 - badania empiryczne i case'y
 - 1970s-2000s - teoria (w tym ujęcie teorii gier)
 - obecnie powolny renesans badań empirycznych

Obszary zainteresowania

- Teoria firmy (teoria kontraktów)
- Niedoślona konkurencja (oligopol)
- Marketing:
 - Projektowanie linii produkcyjnej, różnicowanie produktów
 - Reklama
 - Ustalanie cen
- Zależności pionowe
- R&D, wejście na rynek i blokowanie wejścia

Komu to potrzebne?

- Urzędy regulacyjne i antymonopolowe
- Twórcy polityki gospodarczej
(prywatyzacja, tworzenie rynków)
- Firmy konsultingowe
- Specjaliści od marketingu

Co to jest rynek?

- Teoretycy rzadko przejmują się tym problemem. Jest on istotny dla praktyków
- **Rynek** – forma organizacji działań gospodarczych oparta na dobrowolnych wymianach tytułów własności
- Granice rynku należy określać w dwóch płaszczyznach:
 - geograficznej
 - produktowej

Przykład – płaszczyzna geograficzna

- Załóżmy, że na Mokotowie działa duża piekarnia (producent chleba). Co jest właściwym rynkiem?
- Jeśli określimy rynek zbyt wąsko (Mokotów), dojdziemy do fałszywego wniosku, że jest to firma dominująca.
- Jeśli określimy rynek zbyt szeroko (Mazowsze), dojdziemy do fałszywego wniosku, że rynek jest doskonale konkurencyjny.
- Jaka definicja jest właściwa? Co z płaszczyzną produktową?

Określanie rynku właściwego

- Koszty transportu: opłacalny promień dystrybucji, czy konsumenci są skłonni dojeżdżać?
- Substytuty popytowe: czy konsumenci przeczuciliby się na inne produkty, gdyby cena znacząco wzrosła?
- Substytuty podażowe: czy istniejące firmy mogłyby się łatwo przestawić na produkcję chleba?
- Bariery wejścia: czy nowe firmy mogą łatwo wejść (i wyjść) na rynek?

Test SSNIP

- Urzędy antymonopolowe używają testu SSNIP (Small but Significant Non-transitory Increase in Price) do określenia rynku właściwego
- Uważa się, że grupa firm działa na tym samym rynku, jeśli korzystne byłoby dla nich podniesienie cen w istotnym (ale niewielkim) stopniu (o 5-10%) na dłuższy okres

Czym jest firma?

- Firma jest instytucją, która przekształca czynniki produkcji w produkt.
- Teoretycy IO często zaniedbują kwestie stosunków wewnątrz firmy i prawdziwych celów firmy. My także zaniedbamy te kwestie: założymy, że firmy działają efektywnie i maksymalizują zysk
- Teoria firmy zajmuje się głównie:
 - Kosztami transakcyjnymi (po co nam firmy?)
 - Niekompletnymi kontraktami (właściwy zakres działania firmy)
 - Nieefektywnością menedżerską (ograniczenia rozmiarów firmy)
 - Zarządzanie zasobami ludzkimi (teoria agencji)

Struktury rynku

- Doskonała konkurencja (nie jest przedmiotem zainteresowania IO, lecz punktem odniesienia dla innych struktur rynkowych)
- Konkurencja monopolistyczna
- Oligopol
- Firma dominująca
- Monopol

Ogólne założenia

- Modele statyczne
- Rynki zintegrowane pionowo (brak pośredników)
- Konsumenci nie mają siły rynkowej
- Pełna informacja
- Firmy są efektywne i podejmują optymalne decyzje

Doskonała konkurencja

Rozpoczniemy analizę od konkurencji doskonałej, mimo że IO nie zajmuje się takimi rynkami. Potrzebny jest jednak pewien punkt odniesienia, aby można było porównywać kolejne modele rynkowe w stosunku do pewnego ideału.

- Wszyscy uczestnicy takiego rynku zachowują się konkurencyjnie, w szczególności nie mają wpływu na cenę produktu.
- W doskonałej konkurencji nie występują efekty zewnętrzne ani dobra publiczne.
- Pojedyncza firma ma technologie wykazujące malejące korzyści skali w równowadze (ale zagregowana krzywa podaży w długim okresie ma stałe korzyści skali, czyli $MC=AC=const$)

Doskonała konkurencja

- Przy rosnących korzyściach skali (czyli malejące koszty przeciętne, np. $AC=c/q^{1/2}$) firma doskonale konkurencyjna będzie starała się zwiększyć produkcję do nieskończoności, gdyż $(P-AC)$ rośnie wraz ze wzrostem produkcji bez względu na okres czasu
- Przy malejących korzyściach skali (np. $AC = cq$) w długim okresie liczba firm dąży do nieskończoności.
- Najczęstszą postacią technologii o stałych korzyściach skali jest u-kształtna krzywa AC (lokalna stałość). Zawiera ona „płaskie” fragmenty (charakterystyczne dla całego rynku konk. doskonałej), ale dla pojedynczej firmy konkurencyjnej charakterystyczna jest rosnąca część tej krzywej. Liniowa funkcja kosztów (np. $AC = c$) ma globalną stałość.

Doskonała konkurencja

- Nieokreślona liczba małych firm, żadna nie ma siły rynkowej
 - żadna samodzielnie nie wpływa na cenę
 - każda jest cenobiorcą
 - produkty homogeniczne (identyczne)

Niekoniecznie musi na takim rynku występować duża liczba uczestników (można zastosować model konkurencji doskonałej nawet do jednego przedsiębiorstwa)

- Cena rynkowa zrównuje wielkość podaży z wielkością popytu
- Wejście i wyjście z rynku jest stosunkowo łatwe
- Firmy osiągają 0 zyski (= normalny zysk ekonomiczny) w długim okresie

Doskonała konkurencja

- Równowaga krótkookresowa (q^* , p^*):
 - warunek maksymaliz. zysku pojedynczej firmy ($\max \pi$)
 - warunek równowagi popytu i podaży ($D = S$)
- Równowaga długookresowa (q^* , p^* , n^*):
 - warunek maksymaliz. zysku pojedynczej firmy ($\max \pi$)
 - warunek równowagi popytu i podaży ($D = S$)
 - warunek zysków zerowych ($\pi = 0$): nowe firmy będą wchodzić na rynek dopóki będą istnieć ku temu przesłanki
- Własność długookresowej równowagi: równowaga rynkowa w doskonałej konkurencji jest Pareto optymalna
 - dobrobyt społeczny jest maksymalny, gdyż $P = MC$ (twierdzenia ekonomii dobrobytu).

Doskonała konkurencja

- Po szoku popytowym (lub kosztowym), w krótkim okresie niektóre firmy mogą osiągać zyski lub straty, ale w długim okresie firmy wchodzą (lub wychodzą) na rynek i zyski wracają do poziomu 0
- Uwaga: cena zawsze na poziomie kosztu krańcowego
- Struktura, zachowanie i wyniki są zatem z góry określone w tym modelu (nieciekawy)
- Ale pożyteczny *benchmark* (punkt odniesienia), gdyż w równowadze maksymalizuje się Dobrobyt Społeczny
- Jest to idealna struktura, zachowanie i wyniki każdego rynku
- Niestety (stety?), nie wszystkie rynki spełniają technologiczne przesłanki doskonałej konkurencji

Podsumowanie

- Organizacja rynku (*Industrial Organization – IO*) jest to analiza zachowań przedsiębiorstw na rynkach niedoskonale konkurencyjnych;
- Metodologicznym podejściem jest równowaga cząstkowa, a nie ogólna;
- IO jest częścią ekonomii pozytywnej, czyli zajmuje się analizowaniem, opisywaniem i wyjaśnianiem zjawisk a nie ich wartościowaniem.
- Rynki konkurencji doskonałej są punktem odniesienia do analizy innych rynków i nie stanowią przedmiot zainteresowania
- Dlaczego warto studiować IO? Ponieważ IO zajmuje się analizą funkcjonowania rynku (a rynek jest podstawową koncepcją w mikroekonomii)